

EUROPOS KOMISIJA

Briuselis, 2011.10.12
KOM(2011) 668 galutinis

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

Komisijos nuomonė dėl Serbijos prašymo tapti Europos Sąjungoje nare

{SEK(2011) 1208 galutinis}

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

Komisijos nuomonė dėl Serbijos prašymo tapti Europos Sąjungoje nare

A. ĮŽANGA

a) Prašymas dėl narystės

2009 m. gruodžio 22 d. Serbija pateikė prašymą tapti Europos Sąjungos nare. Todėl 2010 m. spalio 25 d. Europos Sąjungos Taryba paprašė Komisijos pareikšti nuomonę dėl šio prašymo laikantis procedūros, nustatytos Europos Sąjungos sutarties 49 straipsnyje, kuriame teigiama: „Kiekviena Europos valstybė, gerbianči 2 straipsnyje nurodytas vertybes ir įsipareigojusi jas remti, gali pareikšti norą tapti Sąjungos nare. Apie tokį prašymą pranešama Europos Parlamentui ir nacionaliniams parlamentams. Sąjungos nare tapti norinti valstybė pateikia prašymą Tarybai, kuri, pasikonsultavusi su Komisija ir gavusi Europos Parlamento narių balsų daugumos pritarimą, sprendžia vieningai. Atsižvelgiama į tinkamumo narystei kriterijus, dėl kurių susitarė Europos Vadovų Taryba.“

2 straipsnyje teigiama: „Sąjunga yra grindžiama šiomis vertybėmis: pagarba žmogaus orumui, laisve, demokratija, lygybe, teisine valstybe ir pagarba žmogaus teisėms, įskaitant mažumoms priklausančių asmenų teises. Šios vertybės yra bendros valstybėms narėms, gyvenančioms visuomenėje, kurioje vyrauja pliuralizmas, nediskriminavimas, tolerancija, teisingumas, solidarumas ir moterų bei vyrų lygybė.“

Tai yra teisinė struktūra, kuria remdamasi Komisija teikia šią nuomonę.

2000 m. birželio mėn. Feiroje Europos Vadovų Taryba pripažino, kad stabilizacijos ir asociacijos procese dalyvaujančios Vakarų Balkanų šalys yra „potencialios kandidatės“ tapti ES narėmis. Europinę šių šalių perspektyvą Europos Vadovų Taryba dar kartą patvirtino 2003 m. birželio mėn. Salonikuose, pritardama „Salonikų darbotvarkei Vakarų Balkanams“. Ši darbotvarkė lieka svarbiausias ES politikos, susijusios su šiuo regionu, aspektas.

2006 m. gruodžio mėn. Europos Vadovų Taryba pareiškė, kad ES ir toliau pasiryžusi siekti, „kad Vakarų Balkanų ateitis [būtų] Europos Sąjungoje“, ir pakartojo, kad „kiekvienos šalies pažanga siekiant narystės Europos Sąjungoje priklauso nuo atskirų tos šalies pastangų laikytis Kopenhagos kriterijų bei stabilizacijos ir asociacijos proceso sąlygų. Kad ES imtųsi svarstyti prašymą dėl narystės, labai svarbūs geri šalies rezultatai įgyvendinant įsipareigojimus pagal Stabilizacijos ir asociacijos susitarimą (SAS), įskaitant su prekyba susijusias nuostatas“. 2010 m. birželio 2 d. Sarajeve vykusiam ES ir Vakarų Balkanų ministrų susitikime ES dar kartą patvirtino, kad yra nedviprasmiškai įsipareigojusi dėl europinės Vakarų Balkanų perspektyvos ir kad šių šalių ateitis yra Europos Sąjungoje.

Kaip reikalaujama Sutartyje, šis vertinimas atliekamas atsižvelgiant į Europos Vadovų Tarybos nustatytus tinkamumo kriterijus. 1993 m. birželio mėn. Kopenhagoje Europos Vadovų Taryba padarė išvadą, kad:

„Šalis įstoja, kai tik gali įvykdyti narystės įsipareigojimus, tenkindama reikiamas ekonomines ir politines sąlygas.

Kad šalis kandidatė taptų nare, ji:

- turi būti pasiekusi institucijų, užtikrinančių demokratiją, teisinę valstybę, žmogaus teises, mažumų gerbimą ir apsaugą, stabilumą;
- turi būti sukūrusi veikiančią rinkos ekonomiką, taip pat gebėti atlaikyti konkurencijos spaudimą ir rinkos jėgų veikimą Sąjungoje;
- gebėti priimti narystės įsipareigojimus, kaip antai pritarti politinės, ekonominės ir pinigų sąjungos tikslams.“

Kitas tiek Sąjungai, tiek šalims kandidatėms svarbus aspektas yra Sąjungos gebėjimas priimti naujas nares nelėtinant Europos integracijos tempo.

1995 m. gruodžio mėn. Madride Europos Vadovų Taryba minėjo, kad būtina „sudaryti sąlygas laipsniškai, darniai integruoti šalis [kandidates], ypač vystant rinkos ekonomiką, pertvarkant administracines struktūras ir sukuriant stabilias ekonomikos bei pinigų sąlygas“.

1999 m. gegužės 31 d. Taryba nustatė stabilizacijos ir asociacijos proceso (SAP) sąlygas. Į jas įtrauktas bendradarbiavimas su Tarptautiniu baudžiamuoju tribunolu buvusiamai Jugoslavijai (TBTBJ) ir regioninis bendradarbiavimas. Šios sąlygos, kaip pagrindinis SAP aspektas, įtrauktos į Stabilizacijos ir asociacijos susitarimą (SAS) su Serbija, kuris šiuo metu yra ratifikuojamas, taip pat į 2010 m. vasario 1 d. įsigaliojusį Laikinąjį susitarimą (LS) dėl prekybos ir su prekyba susijusių klausimų.

2006 m. gruodžio mėn. Europos Vadovų Taryba sutiko, kad „plėtros strategija, grindžiama konsolidavimo, sąlygų laikymosi ir informavimo principais bei ES gebėjimu integruoti naujas nares, yra atnaujinto konsensuso dėl plėtros pagrindas“.

Šioje nuomonėje Komisija analizuoja Serbijos prašymą, atsižvelgdama į šalies gebėjimą tenkinti 1993 m. Kopenhagoje Europos Vadovų Tarybos nustatytus kriterijus bei stabilizacijos ir asociacijos proceso sąlygas. Taip pat nagrinėjami Serbijos įsipareigojimų pagal Stabilizacijos ir asociacijos susitarimą ir Laikinąjį susitarimą dėl prekybos ir su prekyba susijusių klausimų vykdymo konkretūs rezultatai.

Ši nuomonė parengta laikantis panašių metodų, kurių būdavo laikomasi rengiant ankstesnes nuomones. Komisija surengė keletą ekspertų komandiruočių į Serbiją, daugiausia susijusių su politiniais kriterijais. Laikantis tokio metodo, buvo galima įvertinti, kokie yra Serbijos institucijų administraciniai gebėjimai ir kaip įgyvendinami teisės aktai. Tai taip pat padėjo geriau nustatyti likusius sunkumus ir būsimų veiksmų prioritetus. Komisija analizavo ir dabartinę padėtį, ir vidutinės trukmės laikotarpio perspektyvas. Neatsižvelgiant į būsimą įstojimo datą, šioje nuomonėje vidutinės trukmės laikotarpio perspektyva yra penkerių metų.

Išsami analizė, kuria grindžiama ši nuomonė, pateikiama atskirame dokumente (Analitinėje ataskaitoje, pridedamoje prie Nuomonės dėl Serbijos prašymo tapti Europos Sąjungoje nare)¹. Laikantis atnaujinto konsensuso dėl plėtros, analitinėje ataskaitoje preliminariai vertinamas būsimo Serbijos įstojimo poveikis tam tikroms svarbiausioms politikos sritims. Išsamesnį poveikio šioms svarbiausioms politikos sritims vertinimą Komisija pateiks vėlesniais

¹ SEC(2011) 1208.

pasirengimo narystei etapais. Be to, pasirašius Serbijos stojimo į ES sutartį, reikės techniškai pritaikyti ES institucijas atsižvelgiant į Europos Sąjungos sutartį.

b) ES ir Serbijos santykiai

ES ir Serbijos santykiai plėtojosi nuo 2000 m. demokratinių pokyčių, pradžioje su Jugoslavijos Federacinė Respublika, o vėliau nuo 2003 m. su Serbijos ir Juodkalnijos valstybių sąjunga. ES tęsė santykius su Serbijos Respublika iširus valstybių sąjungai, kai 2006 m. Juodkalnija tapo nepriklausoma.

Serbija dalyvauja stabilizacijos ir asociacijos procese. **Stabilizacijos ir asociacijos susitarimu** sukuriama tarpusavio išipareigojimų įvairiais politikos, prekybos ir ekonomikos klausimais struktūra. Jis pasirašytas 2008 m. balandžio mėn. kartu su **Laikinuoju susitarimu** dėl prekybos ir su prekyba susijusių klausimų. ES ministrai susitarė pateikti SAS nacionaliniams parlamentams ratifikuoti, o ES susitarė įgyvendinti Laikinąjį susitarimą dėl prekybos ir su prekyba susijusių klausimų, kai tik Taryba nuspręs, kad Serbija visapusiškai bendradarbiauja su Tarptautiniu baudžiamuoju tribunolu buvusiąjai Jugoslavijai. Serbija pradėjo įgyvendinti Laikinąjį susitarimą 2009 m. sausio 1 d. Laikinas susitarimas įsigaliojo 2010 m. vasario 1 d. 2010 m. birželio 14 d. užsienio reikalų tarybos posėdyje ministrai susitarė teikti Stabilizacijos ir asociacijos susitarimą nacionaliniams parlamentams ratifikuoti. Šis procesas tebevyksta. Apskritai Serbijos išipareigojimų pagal Stabilizacijos ir asociacijos susitarimą ir Laikinąjį susitarimą vykdymo rezultatai yra geri. Jeigu kildavo sunkumų, Serbija laikėsi konstruktyvių ir skaidrių principų, kad sparčiai ir veiksmingai juos spręstų.

2004 m. Taryba priėmė **Europos partnerystės** su Serbija dokumentą, o 2006 ir 2008 m.² jį atnaujino.

Nuo 2003 m. vyksta ministrų lygmens politinio dialogo susitikimai. Europos Komisijos ir Serbijos valdžios institucijų politinis dialogas vyksta nuo 2003 m. kaip intensyvaus nuolatinio dialogo dalis. Europos Parlamento ir Serbijos Parlamento atstovų tarpparlamentiniai susitikimai rengiami kasmet nuo 2006 m. Kasmet rengiami pagal LS įsteigto laikinojo komiteto ir kai kurių pakomitečių posėdžiai, pirmiausiai susiję su vidaus rinka, konkurencija, tranzito eismu, prekyba, muitine, mokesčiais, žemės ūkiu ir žuvininkyste. Keletas intensyvaus nuolatinio dialogo pakomitečio posėdžių apima visus SAS sektorius, kurie neįtraukti į Laikinąjį susitarimą, pvz., energetiką, aplinką, socialinę politiką, teisingumą, laisvę ir saugumą.

Serbija palaiko ekonominį dialogą su Komisija ir ES valstybėmis narėmis. Šiomis aplinkybėmis 2011 m. sausio mėn. Serbija pateikė atnaujintą metinę ekonominę ir fiskalinę programą (EFP).

Taryba, pasikonsultavusi su Europos Parlamentu, nuo 2009 m. gruodžio 19 d. **liberalizavo vizų režimą** į Šengeno erdvę vykstantiems Serbijos piliečiams. Šis sprendimas priimtas atsižvelgiant į nemažą teisingumo, laisvės ir saugumo srityse padarytą pažangą ir į tai, kad įvykdyti konkretūs vizų režimo liberalizavimo plane nustatyti reikalavimai. Didžioji dauguma keliautojų laikėsi bevizio režimo kelionės taisyklių. Siekiant užtikrinti nuolatinį išipareigojimų vykdymą sukurtas laikotarpio po vizų režimo liberalizavimo stebėjimo mechanizmas, atsižvelgiant į padidėjusį prieglobsčio prašytojų iš šio regiono skaičių. 2011 m.

² OL L 80, 2008 3 18, p. 46.

birželio mėn. Komisija pateikė Europos Parlamentui ir Tarybai pirmąją stebėjimo ataskaitą. Nuo 2008 m. sausio mėn. galioja Europos Sąjungos ir Serbijos susitarimas dėl readmisijos.

2005 m. spalio mėn. Serbija pasirašė Energijos bendrijos sutartį, o 2006 m. birželio mėn. – Europos bendrosios aviacijos erdvės (ECAA) susitarimą.

2008 m. spalio mėn. Serbijos vyriausybė priėmė 2008–2012 m. nacionalinę Serbijos integracijos į Europos Sąjungą programą. 2009 m. gruodžio mėn. priimta peržiūrėta ir atnaujinta šio dokumento versija. 2010 m. gruodžio mėn. vyriausybė priėmė veiksmų planą dėl Europos Komisijos 2010 m. pažangos ataskaitoje nustatytų prioritetų įgyvendinimo siekdama sutelkti dėmesį ir siekti papildomų rezultatų pagal reformų darbotvarkę iki šios nuomonės priėmimo.

Nuo 2001 m. Serbija gauna **ES finansinę paramą**. Iš viso 2001–2011 m. laikotarpiu ES skyrė Serbijai daugiau kaip 2 mlrd. EUR dotacijų ir 5,8 mlrd. EUR lengvatinių paskolų. 2001–2006 m. pagal programą EU CARDS Serbijai suteikta 1 045 mln. EUR parama. Po 2007 m. programą CARDS pakeitė pasirengimo narystei paramos priemonė (PNPP), pagal kurią 2007–2011 m. Serbija gavo 974 mln. EUR paramą. Parama pagal PNPP skirta reformoms, kurios yra Europos integracijos proceso dalis, sutelkiant dėmesį į teisinę valstybę, institucijų stiprinimą, teisės aktų derinimą su ES *acquis*, tvarų ekonominį ir socialinį vystymąsi ir paramą pilietinei visuomenei.

Serbija visapusiškai dalyvauja pagal 2007–2013 m. finansinę programą ES vykdomose programose: Mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros septintojoje bendrojoje programoje, PROGRESS, Konkurencingumo ir naujovių programoje, Informacinių ir ryšių technologijų politikos rėmimo programoje, programoje „Kultūra“, programoje „Muitinė“ ir programoje „Fiscalis“. PNPP lėšos naudojamos dalyvavimo šiose programose išlaidų daliai padengti.

B. NARYSTĖS KRITERIJAI

1. POLITINIAI KRITERIJAI

Šis vertinimas pagrįstas Kopenhagos kriterijais, susijusiais su demokratiją užtikrinančių institucijų stabilumu, teisine valstybe, žmogaus teisėmis, pagarba mažumoms ir jų apsauga, ir stabilizacijos bei asociacijos proceso sąlygomis.

Serbija yra parlamentinės **demokratijos** šalis. Jos konstitucinė ir teisinė sistema didžiąja dalimi atitinka Europos principus ir standartus, o jos institucijos gerai išplėtos. Serbija įsipareigojusi siekti tikslo – narystės Europos Sąjungoje ir nuo 2008 m. vis daugiau dirba vykdydama su ES susijusių reformų darbotvarkę. Vyriausybė patobulino kai kurias savo procedūras, o dabartinės kadencijos parlamentas daug veiksmingiau ėmė vykdyti teisės aktų leidybos veiklą. Teisėkūros procesui būtų naudinga, jeigu parengiamieji darbai vyktų nuodugniau ir būtų daugiau konsultuojamasi su suinteresuotosiomis šalimis. Reikia toliau plėtoti parlamentinės priežiūros, vyriausybės politikos planavimo, koordinavimo ir įgyvendinimo pajėgumus. Serbija įsteigė visas būtinas nepriklausomas reguliavimo įstaigas. Išaiškintos jų metinių ataskaitų parlamentinės peržiūros taisyklės, bet dar reikia patobulinti nepriklausomų ir reguliavimo įstaigų teikiamų rekomendacijų įgyvendinimo tvarką. Viešasis administravimas iš esmės yra gerai išplėtotas, ypač centriniu lygmeniu. Reikia visiškai įgyvendinti nuopelnais grindžiamos karjeros sistemos principą. Serbija priėmė Vojvodinos provincijos statutą ir įsipareigojo perkelti kai kurias kompetencijos sritis į savivaldos lygmenį.

Nuo 2001 m. Serbijoje vykę rinkimai nuosekliai atitiko tarptautinius standartus. Su rinkimais susiję teisės aktai neseniai suderinti su Europos standartais. Pagal juos parlamento nariai skiriami remiantis rinkėjams teikiamų sąrašų eiliškumu – taip sprendžiama „neužpildytų atsistatydinimo pareiškimų“, kuriuos parlamento nariai teikdavo partijoms savo kadencijos pradžioje, problema. Taip įtvirtinamas laisvo disponavimo parlamentiniu mandatu principas, kuris turi būti tinkamu laiku visiškai įtvirtintas Konstitucijoje.

Serbijoje patobulinta **teisinės valstybės** teisinė ir institucinė struktūra, įskaitant kovą su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu; stipriai reformuotos teisminės institucijos, įsteigta kovos su korupcija agentūra ir suaktyvintas tarptautinis bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose. Jau matyti pirmi rezultatai. Pagrindinės problemos tebėlieka teisminių institucijų, kovos su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu srityse. Visų pirma reikia imtis iniciatyvos kovojant su korupcija ir sudaryti sąlygas siekti konkrečių rezultatų, susijusių su pradėtais tyrimais ir galutiniais apkaltinamaisiais nuosprendžiais. Sukurta nuodugni saugumo tarnybų civilinės kontrolės sistema.

2006 m. priėmus nacionalinę strategiją Serbijoje gerokai reformuotos teisminės institucijos; 2009 ir 2010 m. šios reformos vyko dar intensyviau. Nepriklausomumas ir savivalda sustiprėjo įsteigus naują Aukščiausiąją teismų tarybą ir Valstybės prokurorų tarybą, kurios nuo 2011 m. balandžio mėn. veikia nuolatinės sudėties. 2009 m. gruodžio mėn. vyko visų teisėjų ir prokurorų pakartotinio skyrimo procedūra, kurios tikslas – didinti jų profesinius ir sąžiningumo standartus. Pradiniai dideli šios procedūros trūkumai dabar sprendžiami vykstant peržiūros procesui, kuriam nustatytos aiškos gairės. Laikantis nurodytų gairių reikia tinkamai, skaidriai užbaigti peržiūros procesą. Tinkamu laiku reikės peržiūrėti pagal Konstituciją parlamentui suteiktus įgaliojimus skirti ir atleisti teisėjus, kad dar labiau sumažėtų netinkamos politinės įtakos rizika. Imtasi tam tikrų veiksmų siekiant didinti teismų sistemos veiksmingumą. Restruktūrizavus teismų tinklą ir sumažinus teismų skaičių pagerėjo darbo krūvio paskirstymas. Įsteigtas Administracinis teismas, o 2011 m. gegužės mėn. priimtas įstatymas dėl teismo sprendimų vykdymo. Vis dar reikia gerinti teismų sistemos veikimą, tinkamai naudotis restruktūrizuotu teismų tinklu ir svarbiausia – didinti visuomenės pasitikėjimą. Reikia imtis veiksmų, kuriais būtų stiprinimas teismo sprendimų vykdymas ir mažinamas didelis neišnagrinėtų bylų skaičius.

Iš esmės Serbijoje sukurta kovos su korupcija teisinė ir institucinė struktūra. Sukurta Kovos su korupcija agentūra, kurios kompetencijai priklauso valstybės tarnautojų sąžiningumo ir partijų finansavimo kontrolės sritys. Pastaruoju metu dar labiau padidinti jos ištekliai. Laikantis europinių standartų sukurta sustiprinta politinių partijų veiklos ir rinkimų kampanijų finansavimo kontrolės sistema. Kovos su korupcija koordinatoriumi paskirtas teisingumo ministras. Valdžios institucijos pradėjo pasenusių kovos su korupcija strategijos ir veiksmų plano peržiūrą. Valstybės audito institucija ėmėsi naudingos funkcijos: kontroliuoti valstybės išlaidas ir išaiškinti pažeidimus. Muitinės administracija ir policija sustiprino vidaus kontrolę: todėl nagrinėjama daugiau bylų ir skiriama daugiau sankcijų. Taip pat imtasi veiksmų siekiant teisėsaugos institucijų specializacijos. Be to, ištirta daugiau bylų. Korupcija tebevyrauja įvairiose srityse ir vis dar yra didžiulė problema. Siekiant gerokai pagerinti kovos su korupcija rezultatus, būtina tvirta politinė valia. Būtina stiprinti tyrimo pajėgumus ir teisėsaugos institucijų koordinavimą. Visais lygmenimis reikia palaipsniui smarkiai gerinti tyrimų, baudžiamojo persekiojimo ir galutinių apkaltinamųjų nuosprendžių priėmimo korupcijos bylose konkrečius rezultatus. Rūpestį taip pat kelia viešojo pirkimo, privatizavimo, teritorijos planavimo ir statybos leidimų išdavimo priežiūra.

Serbijos priimtas teisinis kovos su organizuotu nusikalstamumu pagrindas iš esmės yra tinkamas, pagerėjo gebėjimai (įskaitant susijusius su tarptautiniu bendradarbiavimu). Dėl to pasiekta svarbių rezultatų, pvz., išardytas didelis tarptautinis prekybos narkotikais tinklas. Didelį susirūpinimą kelia pinigų plovimas ir narkotikų kontrabanda – reikia labiau gerinti tyrimų ir apkaltinamųjų nuosprendžių priėmimo rezultatus. Taip pat reikia labiau plėtoti gebėjimus inicijuoti ir geriau koordinuoti tyrimus ir aktyviau bendradarbiauti regioniniu ir tarptautiniu lygmenimis. Reikia plėtoti teisėsaugos institucijų techninius pajėgumus vykdyti tiriamąsias priemones, procesą tiesiogiai prižiūrint teisminėms institucijoms.

Serbijos **žmogaus teisių ir mažumų apsaugos** teisinė ir politinė sistema iš esmės atitinka Europos standartus. Konstitucija užtikrinamos plataus spektro žmogaus teisės ir pagrindinės laisvės ir pripažįstama galimybė kreiptis į Konstitucinį Teismą, kaip paskutinę teisinės gynybos galimybę siekiant apginti žmogaus teises. Tačiau reikia aktyviau įgyvendinti teisės aktus. Reikia plėtoti administracijos, policijos ir teisminių institucijų darbuotojų aukšto lygio mokymą, kad šios srities standartai būtų taikomi aktyviau ir nuosekliau.

Žmogaus teisės Serbijoje yra iš esmės saugomos. Ombudsmenas ir komisijos narys, atsakingas už susipažinimą su informacija ir duomenų apsaugą, vis veiksmingiau prižiūri administracijos darbą. Smarkiai pagerėjo kovos su diskriminacija teisinė sistema ir sukurti jos įgyvendinimo (dabar vyksta pradinis šio proceso etapas) priežiūros mechanizmai. Valdžios institucijos taip pat vis daugiau dėmesio skyrė susirinkimų laisvei ir asociacijų laisvei užtikrinti ir pilietinės visuomenės vaidmeniui. Priimtos naujos žiniasklaidos strategijos tikslas – gerai išaiškinti teisinę ir rinkos aplinką, kurioje veikia žiniasklaida. Tikimasi nuoseklesnių atitinkamų institucijų veiksmų ir iniciatyvos grąsinimų ir smurto žurnalistų bei žiniasklaidos atžvilgiu atvejais, už kuriuos visų pirma atsakingos radikaliosios grupuotės. Didelį susirūpinimą kelia dabartinės kalėjimų sąlygos. Priimtas ilgai lauktas restitucijos įstatymas ir naujas įstatymas dėl valstybės turto. Reikia užtikrinti, kad abu įstatymai būtų įgyvendinami skaidriai ir be diskriminacijos, ir imtis papildomų priemonių visiškai užtikrinti teisinį tikrumą dėl nuosavybės teisių. Komisija stebės, kaip įgyvendinami ir taikomi šie įstatymai.

Iš esmės Serbijoje sukurta pagarbos mažumoms ir jų apsaugos teisinė ir institucinė struktūra. Konstitucija užtikrinamos specifinės asmenų, priklausančių nacionalinėms mažumoms, teisės, kuriomis papildomos visiems piliečiams garantuojamos teisės, ir nustatytas nacionalinių mažumų tarybų teisinis pagrindas. Užtikrintas politinis atstovavimas mažumoms. Valstybės lygmeniu ombudsmenas ir Lygybės komisijos narys turi išskirtines teises šioje srityje. Serbija sukūrė išsamią romų integracijos strategiją ir šiuo metu ją įgyvendina. Aktyviai vykdomos socialinės įtraukties priemonės, visų pirma sveikatos, švietimo ir būsto srityse. Neseniai imtasi priemonių, kad būtų pašalintos kliūtys registruoti „teisiniu požiūriu nematomus asmenis“, todėl jie galės geriau naudotis savo pagrindinėmis teisėmis. Reikia toliau dėti pastangas ir skirti finansinius išteklius, kad pagerėtų romų padėtis ir socialinės bei ekonominės sąlygos; romai vis dar yra pažeidžiamiausia ir labiausiai į visuomenės užribį išstumta mažuma – tai matyti iš gausybės neteisėtų gyvenviečių. Toliau susirūpinimą kelia pabėgėlių ir šalies viduje perkeltų asmenų padėtis, nors pastaraisiais metais padaryta didelė pažanga mažinant kolektyvinių centrų skaičių.

Serbija iš esmės vykdo **stabilizacijos ir asociacijos proceso** sąlygas. Nuo 2008 m. smarkiai pagerėjo bendradarbiavimas su Tarptautiniu baudžiamuoju tribunolu buvusiąją Jugoslaviją ir dabar bendradarbiavimo lygis yra visiškai patenkinamas; geriausi to pavyzdžiai – 2008 m. įvykęs Radovano Karadžičiaus, 2011 m. Ratko Mladičiaus ir Gorano Hadžičiaus suėmimas ir perdavimas Hagos tribunolui. Serbija išipareigojusi tęsti šį bendradarbiavimą tuo pačiu lygmeniu. Ji aktyviai dalyvauja regioninėse iniciatyvose ir ėmėsi svarbių susitaikymo

puoselėjimo veiksmų. Vykstant Sarajevo deklaracijos procesui su Bosnija ir Hercegovina, Kroatija ir Juodkalnija pasiektas susitarimas dėl pabėgėlių ir šalies viduje perkeltų asmenų klausimų ilgalaikio sprendimo – tai didelis laimėjimas. Serbija padarė didelę pažangą palaikydama dvišalius santykius su kitomis plėtros šalimis (pirmiausiai Kroatija, Bosnija ir Hercegovina ir Juodkalnija) ir kartu palaikė gerus santykius su kaimyninėmis ES valstybėmis narėmis. Tebelieka keletas su kaimynais neišspręstų dvišalių klausimų, visų pirma susijusių su sienos demarkacija.

Serbija nepripažįsta Kosovo³ vienašalės nepriklausomybės deklaracijos. Ji išlaiko Kosove savo struktūras, o 2008 m. gegužės mėn. lygiagrečiai surengė papildomus savivaldybių rinkimus – tai prieštarauja JTST rezoliucijai 1244/1999. Remiantis 2010 m. rugsėjo 9 d. priimta JT generalinės asamblėjos rezoliucija, kurią kartu pateikė Serbija ir 27 ES valstybės narės, kovo mėn. pradėtas Belgrado ir Prištinės dialogas. Dialogas vyko pakankamai konstruktyviai iki rugsėjo mėn. – pasiekta susitarimų keliais klausimais: dėl laisvo prekių ir asmenų judėjimo, civilinio registro ir kadastro. Reikia geros valios, kad iki šios dienos pasiekti susitarimai būtų įgyvendinti. Taip pat reikia siekti rezultatų prioritetine tvarka įgyvendinant įtraukaus, funkcionuojančio regioninio bendradarbiavimo principus ir siūlant tvarius sprendimus dėl su ES *acquis* susijusių klausimų tokiuose sektoriuose kaip energetika ir telekomunikacijos. Visos šalys turi dėti pastangas mažinti įtampą šiaurės Kosove ir sudaryti sąlygas laisvam asmenų ir prekių judėjimui, kuriuo galėtų naudotis regiono gyventojai.

2. EKONOMINIAI KRITERIJAI

Šis vertinimas atliekamas remiantis Kopenhagos kriterijais, susijusiais su **veikiančios rinkos ekonomikos** buvimu ir gebėjimu atlaikyti **konkurencijos spaudimą** bei rinkos jėgų veikimą Sąjungoje.

Serbijoje politiškai sutariama dėl rinkos ekonomikos pagrindų ir ekonomikos reformų įgyvendinimo rezultatų. Serbija užtikrina makroekonomikos stabilumą, kad ūkinės veiklos vykdytojai galėtų priimti sprendimus, numatydami jų pasekmes. Dėl pastarojo dešimtmečio ekonomikos politikos ekonomika nuolat augo (vidutiniškai beveik 5 %), infliacija mažėjo, o gyvenimo lygis apskritai gerėjo. Tačiau dėl pasaulinės finansų ir ekonomikos krizės išaiškėjo augimo struktūros trūkumų: augimas buvo grindžiamas vidaus paklausa, finansuojama daugiausia iš skolinimosi užsienyje, o dėl susijusių politikos priemonių apribojimų buvo sudėtinga veiksmingai reaguoti į nepalankius išorinius sukrėtimus. Neseniai padaryta didelė pažanga stiprinant finansinę sistemą ir viešųjų finansų kokybę, tai leis siekti tvaresnio subalansuoto augimo, kurį skatins eksportas ir investicijos. Vykstant privatizaciją ir liberalizuojant prekybą bei kainas išplėtotą laisva rinkos jėgų sąveika, bet jos sparta nedidelė ir netolygi. Padaryta pažanga sudarant palankesnes sąlygas patekti į rinką ir išeiti iš jos. Pasiiektas aukštas ekonominės integracijos į ES lygis.

Siekti ekonominių rezultatų trukdo keletas struktūrinių trūkumų. Valstybės įtaka ekonomikai išliko didelė dėl lėtai vykdomos privatizacijos ir kainų liberalizavimo. Nepaisant veiksmų, kurių imamasi siekiant užtikrinti teisinį nuspėjamumą ir pašalinti biurokratinės kliūtis, teisinis netikrumas vis dar varžo verslo aplinką. Dėl ilgai trunkančių teismo sprendimų vykdymo užtikrinimo procedūrų nepasitikima teisine sistema. Ekonominiam potencialui taip pat trukdo tai, kad tam tikruose sektoriuose nėra konkurencijos ir yra didelių infrastruktūros trūkumų. Iki

³ Pagal JTST rezoliuciją 1244/1999.

2008 m. į šalį plaukė palyginti daug tiesioginių užsienio investicijų ir po didelio nuosmukio per ekonomikos krizę investicijos po truputį ėmė augti, bet Serbijai reikia toliau gerinti investicijų sąlygas. Nors ekonomika truputį atsigavo, nedarbo rodikliai vis dar dideli, o socialinė padėtis yra nepalanki. Serbija turi skubiai spręsti struktūrinio darbo rinkos suvaržymo problemą, įskaitant nesuderintą kvalifikuotos darbo jėgos paklausą ir pasiūlą. Neoficiali ekonomika tebėra svarbus sprendžiamas uždavinys.

3. GEBĖJIMAS VYKDYTI NARYSTĖS ĮSIPAREIGOJIMUS

Serbijos gebėjimas vykdyti narystės įsipareigojimus vertintas remiantis šiais rodikliais:

Stabilizacijos ir asociacijos susitarime nustatytais įsipareigojimais;

pažanga priimant bei įgyvendinant ES *acquis* ir užtikrinant jo vykdymą.

Apskritai Serbija sklandžiai įgyvendino įsipareigojimus pagal Laikinąjį susitarimą ir laikosi įsipareigojimų pagal Stabilizacijos ir asociacijos susitarimą.

2008 m. Serbija priėmė nacionalinę integracijos į Europos Sąjungą programą – išsamų, plačių užmojų 2008–2012 m. laikotarpio planą suderinti nacionalinę teisę su ES *acquis*. Nuo to laiko padaryta didelė pažanga priimant teisės aktus, atitinkančius ES *acquis*, ypač vidaus rinkos, statistikos, prekybos, muitų ir mokesčių srityje. Apskritai yra gerai išplėtoti administraciniai gebėjimai ir iš pagrindų reformuojamos teisminės institucijos. Tačiau šalis vis dar patiria sunkumų įgyvendindama teisės aktus ir užtikrindama jų vykdymą. Bus tikimasi, kad kovai su korupcija bus nuolat skiriamas ypatingas dėmesys. Šalis turės imtis papildomų veiksmų, kad priimtų narystės įsipareigojimus vidutinės trukmės laikotarpiu.

Jei Serbija ir toliau dės pastangas, vidutinės trukmės laikotarpiu ji turėtų sugebėti tenkinti *acquis* reikalavimus šiose srityse:

- bendrovių teisė,
- žuvininkystė,
- mokesčiai,
- ekonominė ir pinigų politika,
- statistika,
- įmonių ir pramonės politika,
- mokslas ir moksliniai tyrimai,
- švietimas ir kultūra,
- muitų sąjunga,
- išorės santykiai,
- užsienio, saugumo ir gynybos politika,

- finansų ir biudžeto nuostatos.

Serbija turės dėti papildomas pastangas prisiderinti prie *acquis* ir jį veiksmingai įgyvendinti vidutinės trukmės laikotarpiu šiose srityse:

- laisvas prekių judėjimas,
- darbuotojų judėjimo laisvė,
- įsisteigimo teisė ir laisvė teikti paslaugas,
- laisvas kapitalo judėjimas,
- viešasis pirkimas,
- intelektinės nuosavybės teisė,
- konkurencijos politika,
- finansinės paslaugos,
- informacinė visuomenė ir žiniasklaida,
- maisto saugos, veterinarijos ir fitosanitarijos politika,
- transporto politika,
- energetika,
- socialinė politika ir užimtumas,
- transeuropiniai tinklai,
- regioninė politika ir struktūrinių priemonių koordinavimas,
- vartotojai ir sveikatos apsauga.

Minėtose srityse reikia toliau koreguoti teisinį ir institucinį pagrindą, ypač stiprinti administracinius ir įgyvendinimo gebėjimus.

Serbija turės nuolat dėti daug suderintų pastangų, kad prisiderintų prie ES *acquis* ir jį veiksmingai įgyvendintų vidutinės trukmės laikotarpiu šiose srityse:

- žemės ūkio ir kaimo plėtra,
- teisminės institucijos ir pagrindinės teisės,
- teisingumas, laisvė ir saugumas,
- finansų kontrolė.

Šiose srityse reikia iš esmės koreguoti teisinį ir institucinį pagrindą, itin stiprinti administracinius ir įgyvendinimo gebėjimus.

Kalbant apie aplinką ir klimato kaitą, reikės toliau dėti daug suderintų pastangų, kad prisiderintų prie ES *acquis* ir jį veiksmingai įgyvendintų. Siekiant atitiktis svarbiausiose srityse, įskaitant klimato kaitą, vidutiniu laikotarpiu reikės daug investuoti ir stiprinti administracinį gebėjimą užtikrinti, kad teisės aktai būtų tinkamai vykdomi. Visiška atitiktis *acquis* galėtų būti pasiekta tik ilguoju laikotarpiu ir tam reikėtų didesnių investicijų.

C. IŠVADA IR REKOMENDACIJA

Atsižvelgiant į svarbias per pastaruosius metus įvykdytas reformas Serbija padarė didelę pažangą tenkindama 1993 m. Europos Vadovų Tarybos Kopenhagoje nustatytus kriterijus, susijusius su institucijų, užtikrinančių demokratiją, teisinę valstybę, žmogaus teises ir pagarbą mažumoms bei jų apsaugą, stabilumu, ir stabilizacijos bei asociacijos proceso sąlygas. Serbijoje veikia visapusiška konstitucinė, teisinė ir institucinė struktūra, kuri apskritai atitinka Europos ir tarptautinius standartus. Šios kadencijos parlamentas gerokai veiksmingiau vykdo teisėkūros veiklą. Teisinės valstybės teisinė ir institucinė struktūra yra visapusiška, įskaitant kovos su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu sritis, kuriose pasiekta pradinių rezultatų. Žmogaus teisių ir mažumų apsaugos teisinė sistema gerai išplėtotą ir pradėta įgyvendinti. Serbija pasiekė visiškai patenkinamą bendradarbiavimo su TBTBJ lygmenį ir vis aktyviau puoselėja susitaikymą regione. Serbija taip pat pritarė dialogui su Kosovu ir dalyvavo jame, kad palengvintų žmonių gyvenimą; dėl to sudaryta keletas susitarimų (dėl laisvo asmenų ir prekių judėjimo, civilinio registro ir kadastro) ir Serbija ėmėsi pirmų veiksmų, kad juos įgyvendintų.

Kalbant apie ekonominius kriterijus Serbija padarė didelę pažangą kurdama veikiančią rinkos ekonomiką ir pasiekė tam tikrą makroekonominio stabilumo laipsnį nepaisant pasaulinės ekonomikos ir finansų krizės. Tačiau reikia dėti daugiau pastangų, kad būtų restruktūrizuota ekonomika ir pagerinta verslo aplinka; visų pirma reikia stiprinti teisinę valstybę ir šalinti biurokratinės kliūtis, didinti konkurenciją ir privačiojo sektoriaus vaidmenį ir spręsti darbo rinkos suvaržymo problemą. Kad vidutinės trukmės laikotarpiu Serbija galėtų atlaikyti konkurencijos spaudimą ir rinkos jėgų veikimą Sąjungoje, ji turi vykdyti struktūrines reformas, kad padidintų ūkio gamybinius pajėgumus ir sukurtų užsienio investicijoms palankią aplinką.

Serbijos įsipareigojimų pagal Stabilizacijos ir asociacijos susitarimą ir Laikinąjį susitarimą vykdymo rezultatai yra geri.

Serbija vidutinės trukmės laikotarpiu gebėtų prisiimti narystės įsipareigojimus beveik visose *acquis* srityse, su sąlyga, kad būtų toliau vykdomas derinimas ir dedamos pastangos užtikrinti teisės aktų įgyvendinimą ir vykdymą. Ypač daug dėmesio reikia skirti žemės ūkio ir kaimo plėtrai, teisminėms institucijoms ir pagrindinėms teisėms, teisingumui, laivei, saugumui ir finansų kontrolei. Aplinkos ir klimato kaitos srityje visiškai atitiktis *acquis* galėtų būti pasiekta tik ilguoju laikotarpiu, tam reikėtų didesnių investicijų.

Remiantis pirminėmis prognozėmis Serbijos narystė turėtų ribotą bendrą poveikį Europos Sąjungos politikai ir neturėtų įtakos Sąjungos gebėjimui vystytis ir stiprinti savo vystymąsi.

Komisija rekomenduoja, kad Taryba suteiktų Serbijai šalies kandidatės statusą, atsižvelgiant į iki šiol padarytą pažangą ir manant, kad Serbija atnaujins dialogą su Kosovu ir vadovaudamasi gerosios valios principais sparčiai imsis įgyvendinti susitarimus, dėl kurių iki šiol buvo susitarta.

Serbija padarė gerą pažangą pakankamai vykdydama 1993 m. Kopenhagoje Europos Vadovų Tarybos nustatytus politinius kriterijus ir stabilizacijos ir asociacijos proceso sąlygas; svarbu šią pažangą tęsti ir rasti praktinius su Kosovu susijusių problemų sprendimus.

Todėl Komisija rekomenduoja, kad derybos dėl Serbijos stojimo į Europos Sąjungą būtų pradėtos, kai tik ji padarys tolesnę didelę pažangą siekdama šio pagrindinio prioriteto:

- imtis tolesnių santykių su Kosovu normalizavimo veiksmų laikantis stabilizacijos ir asociacijos proceso sąlygų – visiškai gerbti įtraukaus regioninio bendradarbiavimo principus; visiškai gerbti Energijos bendrijos sutarties nuostatas; rasti telekomunikacijų srities ir diplomų tarpusavio pripažinimo sprendimų; vadovaujantis gerosios valios principais įgyvendinti visus susitarimus, dėl kurių iki šiol susitarta; aktyviai bendradarbiauti su EULEX, kad ji galėtų vykdyti savo funkcijas visose Kosovo dalyse.

Komisija pateiks ataskaitą dėl to, kaip Serbija įgyvendina pirmiau nurodytą pagrindinį prioritetą, kai tik bus pasiekta pakankama pažanga.

Serbija raginama išlaikyti reformų tempą siekiant būtinų narystės kriterijų atitikties, visų pirma susijusios su teisine valstybe, ir tęsti konstruktyvų regioninį bendradarbiavimą ir stiprinti dvišalius santykius su kaimyninėmis šalimis. Tikimasi, kad bus toliau įgyvendinamas Laikinasis susitarimas ir Stabilizacijos ir asociacijos susitarimas (jam įsigaliojus). Komisija toliau rems šiuos veiksmus naudodama PNPP finansinę priemonę.